

Список бібліографічних посилань

1. Федосова О. В. Інтеграція кримінально-правових наук та її вплив на формування структури методики розслідування окремих груп злочинів // *The development of legal sciences: problems and solutions : International scientific-practical conference (April, 27–28). Kaunas: Izdevnieciba «Baltija Publishing», 2018. С. 155–158.*

2. Малярова В. О. Криміналістична методика: питання співвідношення криміналістичної характеристики з іншими. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2015. Вип. 35, ч. 1, т. 3. С. 111–114.*

3. Пчолкін В. Д., Іванцова О. В. Криміналістична характеристика злочинів, що вчинюються у сфері економічної діяльності. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2016. № 3 (74). С. 151–158.*

4. Криміналістика : підручник / В. Ю. Шепітько, В. А. Журавель, В. О. Коновалова та ін. ; за ред. В. Ю. Шепітька. 5-те вид. перероб. та допов. Київ : Ін Юре, 2016. 640 с.

5. Зав'ялов С. М. Спосіб вчинення злочину: сучасні проблеми вивчення та використання у боротьбі зі злочинністю : дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2005. 232 с.

6. Подобний О. О. Окремі аспекти соціально-психологічної характеристики учасників корисливо-насильницьких організованих угруповань. *Південноукраїнський правничий часопис. 2011. № 4. С. 173–180.*

7. Настільна книга слідчого / М. І. Панов, В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова та ін. 3-тє вид., перероб. і допов. Київ : Ін Юре, 2011. 736 с.

Одержано 23.04.2021

УДК 343.9

Айтадж Ідріскизи МУРАДЛИ,

*аспірант відділу організації освітньо-наукової підготовки
Харківського національного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:*

Валерій Дмитрович ПЧОЛКІН,

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінального
процесу, криміналістики та експертології факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ*

ОСНОВНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ЗЛОЧИННОСТІ У СФЕРІ ВИРОБНИЦТВА СПОЖИВЧИХ ТОВАРІВ

Виробництво споживчих товарів відіграє значну роль у розвитку економіки, але злочинність у цій сфері негативно впливає на

формування правової, демократичної, економічно стабільної держави. Аналіз ситуації, яка склалася в економіці України в останні роки, за твердженням учених, свідчить про те, що криміногенні чинники стали в значній мірі визначати сьогоdnішній стан і перспективи розвитку самої економіки, а детермінанти економічних злочинів досить численними, різноманітними і обумовленими суттєвими змінами в соціальному та економічному житті суспільства. У великому тлумачному словнику сучасної української мови детермінантами злочинності (від лат. *Determinare* - «визначати») називаються комплекси соціальних явищ, спільна дія яких породжує злочинність [1]. А.П. Закалюк зазначає, що детермінація злочинності – це вся сукупність, явищ, процесів, фактів, проявів з якими вона пов'язана та якими вона обумовлена [2, с. 184]. Тому важливим є з'ясування, які саме криміногенні фактори впливають на злочинність у сфері виробництва споживчих товарів.

Існують різні класифікації детермінантів злочинності. За змістом детермінанти злочинності поділяють на політичні, економічні, соціально-культурні, психологічні, моральні та ін. За джерелами формування детермінанти злочинності розподіляють на антропологічні, які пов'язані з кодом генетики, і соціальні, набуті в процесі життєвого досвіду. За структурою вирізняють детермінанти окремих видів злочинності (проти власності, у сфері економіки тощо). За часом функціонування детермінанти злочинності впливають на формування особи злочинця. Детермінанти злочинності перебувають у найбільш типових сферах суспільного життя економічній, політичній та соціальній [3, с. 93].

Дослідники економічної злочинності в якості її основних детермінантів називають: недосконалість законодавства; відсутність належного контролю за діяльністю бюрократичного апарату; низький рівень заробітної плати; розрив економічних зв'язків; зростання організованої злочинності; високі ставки оподаткування; недосконалість системи правового регулювання господарської діяльності; зuboжіння народу; розшарування суспільства на багатих і бідних; політичну нестабільність; недостатнє бюджетне фінансування; недосконалість системи державного контролю за підприємницькою діяльністю [4, с. 68; 5, с. 17]. Стає зрозумілим, що слідом за економічними змінами міняється детермінація економічної злочинності, нові детермінанти замість традиційних виходять у сучасних умовах на перший план. На жаль приходиться констатувати, що з цієї причини відбуваються переміщення злочинності усередині самої системи виробництва споживчих товарів.

Важливою проблемою є процес криміналізації галузей сфери виробництва споживчих товарів. Тому, щоб правильно зрозуміти природу і сутність економічних злочинів та їх детермінантів, необхідно науково осмислити і вивчити механізм дії криміногенних факторів, установити взаємозв'язок злочинних дій конкретних осіб з особливостями функціонування ринкового механізму у цій сфері. В рамках досліджуваного питання торкнемося характерної проблеми, яка свідчить про наявність у сфері виробництва споживчих товарів процесу криміналізації. У цьому зв'язку ми зупинимося лише на характеристиці деяких з найбільш істотних факторів. Про криміналізацію цієї сфери може свідчити, зокрема, процес її тінізації.

Тіньова економіка – це вбудована в офіційну економіку злочинність, як то злочини проти власності, у сфері господарської та службової діяльності. Злочини у сфері економіки посягають на права, свободи, потреби й інтереси учасників економічних відносин, порушують нормальне функціонування господарського механізму, завдають цим соціальним цінностям і благам матеріальну шкоду. Отже, економічна злочинність та корупція негативно впливають на розвиток сфери виробництва споживчих товарів. «Тіньова» економіка, яка має за мету одержання високого прибутку, є прихованою від держави економічною діяльністю фізичних і юридичних осіб. Вона виступає одним з основних джерел фінансування організованих злочинних формувань, свого роду «фундаментом» економічної злочинності. Через приховану економічну діяльність держава недоодержує значні суми доходів.

Науковці, що вивчають детермінанти економічної злочинності однакові в думці про те, що розрив господарських зв'язків і нові умови вибору ділових партнерів багато в чому обумовили певні зміни економічної злочинності у сфері виробництва споживчих товарів. Ці фактори вплинули на посилення міждержавного і міжрегіонального характеру злочинної діяльності ділків «тіньового» бізнесу, корумпованих елементів, що паразитують на труднощах становлення ринкових відносин. Нові явища в цій сфері пов'язані з появою регіональних груп, що борються за політичний і економічний вплив в державі. Зловживаючи владою, корумповані чиновники укладають контракти на постачання неякісних закордонних товарів, і, унаслідок, цього більш якісна продукція вітчизняних товаровиробників не знаходить збуту і не доходить до споживача. Кримінальна підприємницька діяльність як різновид «тіньової» економіки створює економічну і фінансову основу для існування професійної злочинності.

Науковці, що займаються питаннями протидії економічній злочинності виділяють три найважливіші сучасні тенденції, а саме:

1) посилення організованого характеру економічної злочинності, що пов'язано з проявами елементів корупції; 2) зрощування економічної і загально кримінальної злочинності; 3) посилення міждержавного і міжрегіонального характеру злочинної діяльності [6, с. 38].

Злочинні угруповання ведуть безкомпромісну боротьбу за монопольне провадження певного виду злочинної діяльності на об'єктах сфери виробництва споживчих товарів. Високий рівень організації і особливо зв'язок з окремими представниками владних структур дозволяють нейтралізувати різні форми соціального контролю [7, с. 27]. Члени організованих злочинних груп прагнуть увійти в урядові структури та управлінські ланки різних галузей промисловості, що виробляють споживчі товари, і впливати на її ключові позиції з метою одержання надвисоких доходів. Зрозуміло, злочинний бізнес гальмує розвиток сфери виробництва, відлякує інвесторів, підвищує темпи інфляції.

Негативно впливають на розвиток сучасного українського споживчого ринку суперечності й недосконалість чинного законодавства, нестабільність макроекономічної ситуації, а також недоліки в системі контролю за товарними потоками. До невирішених проблем внутрішнього споживчого ринку в Україні нині також можна віднести: недосконалу систему економічних відносин у сфері торговельної діяльності, яка не повною мірою відповідає вимогам ринкової економіки; недостатня розвиненість організаційно-економічної інтеграції виробництва й збуту товарів; наявність на внутрішньому ринку значної частини товарів фальсифікованого та тіньового походження; нераціональне розміщення торговельних об'єктів та ін.

У процесі виготовлення товару може виникнути ряд виробничих ситуацій, які здатні змінити стандартні показники його якості. У ряді випадків такі зміни можуть привести до випуску фальсифікованої продукції, здатної нанести шкоду здоров'ю людини. Подібна продукція не може бути сертифікована. Запобігти формуванню властивостей продукції, що не відповідає вимогам нормативних документів, а також постачанню таких товарів на ринок можна тільки шляхом постійної оцінки якості виробів на всіх стадіях виготовлення та всебічному контролю готової продукції. Поряд із всебічним контролем якості продукції на підприємствах, слід відмітити, що сучасний ринок наповнений недоброякісною та фальсифікованою продукцією, яка часто наносить не виправну шкоду здоров'ю, а іноді і життю людини. Об'єктами злочинної діяльності у різноманітності її проявів стають непродовольчі та продовольчі товари, сировина, матеріали та напівфабрикати. Часто об'єктами злочинних

дій стають сертифікати якості та сертифікати відповідності, ліцензії, товарно-транспортні документи, фірмові та товарні знаки [8, с. 5].

Таким чином, до детермінантів у сфері виробництва споживчих товарів можна віднести ті, що характерні для усіх економічних злочинів. При цьому до специфічних детермінантів у процесі виготовлення товарів споживання можна віднести: випуск неякісної, бракованої, фальсифікованої продукції та її подальший збут, недотримання процесу виготовлення товарів у виробничих цехах, заводах нормативно-правовим стандартам, встановленим законодавством, здійснення господарської діяльності нелегально створеними підприємствами або з підробленими документами (ліцензії, накладні, акцизні марки). Підводячи підсумки вищевикладеному, варто констатувати, що до основних детермінантів злочинності, у сфері виробництва споживчих товарів, слід віднести: падіння рівня виробництва, що спричинило різке зниження рівня життя більшості населення і як наслідок недостатність споживання продуктів харчування; неефективний і несправедливий розподіл національних багатств і сукупного суспільного продукту; недостатнє фінансування контролюючих органів, в тому числі правоохоронних, що в свою чергу викликає зниження ефективності роботи прокуратури, поліції, відтік з них досвідчених, кваліфікованих кадрів; розшарування населення, інтенсивне зростання соціальної нерівності, ідеологічну кризу; недосконалість законодавства, яке певною мірою зумовлено прорахунками і проникненням кримінальних елементів у владні структури.

Список бібліографічних посилань

1. Великий глумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.
2. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика. Кн. 1: Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки. Київ : Ін Юре, 2007. 712 с.
3. Кримінологія : підручник / заг. ред. І. Г. Богатирьова, В. В. Топчія. Київ : Дакор, 2018. 352 с.
4. Бойко А. М. Теорія детермінації економічної злочинності в Україні в умовах переходу до ринкової економіки : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Львів, 2009. 428 с.
5. Гетьманець О. П. Правове регулювання бюджетного контролю в Україні : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2009. 33 с.
6. Білоус В. Т., Попович В. М. Про державну програму детінізації економіки України. Ірпінь : Акад. ДПС України, 2000. 49 с.
7. Филюк Г., Шевчук О. Тенденції розвитку споживчого ринку України. *Товари і ринки*. 2011. № 1. С. 24–36.

8. Петрова І. А., Петров С. О., Кричківська Л. В., Дубоносов В. Л. Загальні методи визначення якості та безпеки споживчих товарів : навч.-практ. посіб. Харків : ФОП Крамаренко Ю. М., 2017. 233 с.

Одержано 23.04.2021

УДК 351.741:343.85

Оксана Олександрівна ПАНОВА,

*доктор юридичних наук, доцент,
доцент кафедри поліцейської діяльності та публічного адміністрування
факультету № 3 Харківського національного
університету в внутрішніх справах;*

Маргарита Олександрівна ЩЕРБИНА,

*ад'юнкт відділу організації освітньо-наукової підготовки
Харківського національного університету в внутрішніх справах*

ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОДІЇ ДІЛЬНИЧНОГО ОФІЦЕРА ПОЛІЦІЇ ІЗ ГРОМАДСЬКІСТЮ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ЗАХОДІВ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ

В ході історичного розвитку людське суспільство використовувало два основних способи протидії злочинності: покарання за скоєні правопорушення і попередження правопорушень. Однак, незважаючи на необхідність справедливого, своєчасного і невідворотного покарання правопорушника, для стримування злочинності та забезпечення громадського порядку, у міру розвитку людської цивілізації все більше зміцнювалася думка про те, що саме попередження правопорушень є найбільш перспективним способом протидії цьому негативному явищу. Перш, ніж перейти до основних питань досліджуваної проблеми, доцільно з'ясувати значення термінів «попередження», «профілактика». Особливе місце в системі попередження злочинів відводиться державним правоохоронним органам, до числа яких відносяться органи поліції. Попередження злочинів органами поліції є діяльність служб, підрозділів та співробітників органів поліції, здійснювана в межах їх компетенції, спрямована на недопущення злочинів шляхом виявлення, усунення або нейтралізації причин, умов і обставин, що сприяють їх вчиненню, надання профілактичного впливу на осіб з протиправною поведінкою.